

Skupnost občin Slovenije
jasmina@skupnostobcin.si

Združenje občin Slovenije
Sonja.parkelj@zdruzenjeobcin.si

Združenje mestnih občin Slovenije
zmos@koper.si

Datum: 11.11. 2014

Zadeva: Predlog interventnega zakona za znižanje stroškov občin

V Združenju splošnih knjižnic smo 10.11.2014 s strani direktorjev splošnih knjižnic dobili informacijo, da je oblikovan predlog interventnega zakona, s katerim naj bi se znižali stroški javnih zavodov v okviru občin. Na pobudo svojih ustanoviteljev naj bi knjižnice svoja stališča pripravile do 11. 11. oziroma do 12. 11.

V Združenju splošnih knjižnic smo ravno v tem terminu izvedli skupščino (11.11.2014), na kateri smo glede predlaganih določb interventnega zakona, ki zadevajo javne zavode, ustanovljene v okviru občin (19. in 30. člen intervencijskega zakona), sprejeli skupna stališča.

19. člen interventnega zakona predvideva, da javni zavodi, ki jih je ustanovila občina ali več občin, in v katerih je 15 zaposlenih ali manj, ne more imeti statusa pravne osebe. To lahko pomeni združevanje javnih zavodov različnih vsebin v okviru občine, ali pa združevanje javnih zavodov enake vsebine, ki delujejo v različnih občinah. Knjižnice imamo že obe izkušnji, prvo in drugo. Prva izkušnja (povezovanje zavodov različnih dejavnosti v okviru iste občine) je bila za knjižnice tako negativna, da je Zakon o knjižničarstvu iz leta 2001 prinesel naslednjo določbo:

19. člen (pravna oseba)

Splošna knjižnica je samostojna pravna oseba (v nadaljnjem besedilu: samostojna knjižnica), če izvaja knjižnično dejavnost za okvirno 10.000 in več prebivalcev. Knjižnica, ki izvaja to dejavnost za območje z manjšim številom prebivalcev, je enota samostojne knjižnice. Knjižnica iz prejšnjega odstavka lahko izjemoma izvaja druge kulturne dejavnosti v okviru posebnih organizacijskih enot.

Knjižnica iz prejšnjega odstavka mora zagotoviti ločeno vodenje finančnega poslovanja.

Morebitno povezovanje različnih zavodov v okviru občin bi torej pomenilo za knjižnice precejšen korak nazaj in to možnost dopušča Zknj le v primeru, ko so druge dejavnosti organizacijske enote knjižnice; poleg tega dopušča le povezovanje knjižnic z organizacijami,

ki izvajajo kulturne dejavnosti. Ker je bilo v preteklosti, pred uveljavitvijo ZKnj-1, v zavodih, kjer so bile združene različne dejavnosti (npr. knjižnica, muzej, ljudska univerza in avtošola), veliko prelivanja sredstev med javnimi službami in drugimi dejavnostmi, ZKnj-1 določa, da je potrebno v takih primerih voditi ločeno računovodstvo.

Druga možnost, ki se na podlagi predlagane interventne določbe nakazuje, pa je združevanje knjižnic, ki so sedaj samostojni zavodi v različnih občinah. Tudi to izkušnjo na nek način že imamo, saj je od 58 slovenskih osrednjih knjižnic, ki imajo status javnih zavodov, zanemarljivo malo takih, ki jih ni ustanovilo več občin. Tovrsten način ustanavljanja javnega zavoda prinese nemalo težav tako občinam samim kot seveda tudi javnim zavodom in v knjižnicah smo potrebovali več kot desetletje od sprejema Zknj-1 (2001), da je 58 splošnih knjižnic povežalo 212 občin.

Nadaljnje formalno povezovanje osrednjih knjižnic, ki jih je že sedaj ustanovilo več različnih občin, bi prineslo še precej več zapletov, kot smo jih imeli že pri obstoječem sistemu, ki smo ga s trdim delom in z velikimi naporimi oblikovali in ga skupaj z občinami z nemajhnimi naporimi tudi vzdržujemo. Obstoječa knjižnična mreža je zelo občutljiva tvarina, saj jo oblikuje velikansko število pravnih subjektov (58 samostojnih splošnih knjižnic z 267-imi krajevnimi knjižnicami, 212 občin, ministrstvo za kulturo), posegati vanjo bi pomenilo zelo zamajati izjemno pomemben sistem na področju kulture.

Poleg vsega naštetega pa je potrebno poudariti, da bi tovrstna **združevanja predvsem v prvih letih pomenila precej večji strošek dejavnosti** (povečanje stroškov poenotenja dejavnosti, ki sega od združevanja baz podatkov o članih in knjižničnih zbirkah – veliki posegi v bazo COBISS, uvedbe enotnih članskih izkaznic, enotnih informacijskih sistemov zaradi dislociranosti knjižnic, oblikovanje logističnih in vzdrževalnih služb itd.), kar pa verjetno ni namen interventnega zakona.

Delovanje splošnih knjižnic že sedaj dokazuje **zelo visoko stopnjo povezanosti**, kar je posledica Zknj-1 in sodelovanja med splošnimi knjižnicami:

- Knjižnice se med seboj povezujemo predvsem na področju vsebin, kar je najbolj produktiven način povezovanja (oblikovanje skupnih nacionalnih portalov, oblikovanje poslovnega modela povezovanja pri nabavi in obdelavi gradiva, ki je na pobudo Združenja splošnih knjižnic v nastajanju, enotni informacijski sistem Cobiss, enotna politika delovanja osrednjih območnih knjižnic), Zknj-1 iz leta 2001 je prinesel izrazito povezovalen način organiziranosti splošnih knjižnic, ko 10 območnih knjižnic povezuje vse ostale osrednje knjižnice na svojih območjih. Tudi v prihodnje povezovanje knjižnic pri strokovnem delovanju in poslovanju predvideva dokument Strategija razvoja splošnih knjižnic za obdobje do 2020:
Kvalitetna in stabilna knjižnična mreža omogoča vsem prebivalcem države enakopraven dostop do knjižnične javne službe, hkrati pa je pogoj za učinkovito in racionalno delovanje knjižnic, saj se lahko nekatere naloge izvajajo na nivoju celotne mreže osrednjih knjižnic, druge pa le na nivoju osrednjih območnih knjižnic in kompetenčnih centrov. Uvedba nekaterih skupnih strokovnih služb lahko prinese večjo kvaliteto storitev zaradi specializacije na posameznih strokovnih področjih. (Iz dokumenta Strategija razvoja splošnih knjižnic 2013-2020)
- Interventni zakon bi v primeru združevanja sedaj samostojnih knjižnic povzročil tudi zelo veliko razliko med območji (glede na pokrajine), saj so »bogatejša« območja lahko zaposlovala v skladu s Pravilnikom o minimalnih pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti ali celo v skladu s Standardi za splošne knjižnice (kar je redkost), šibkejša pa seveda mnogo manj, posledično bi torej na nekaterih območjih

mreža ostala »neokrnjena«, na drugih pa bi večina knjižnic izgubila status samostojne pravne osebe.

Interventni zakon v 30. členu določa, da javnemu zavodu, v katerem je 15 ali manj zaposlenih, **preneha pravni status pravne osebe s 1. januarjem 2015!** Tega datuma pravzaprav niti ni mogoče komentirati, saj bi bila kakršnakoli sprememba sedanje organiziranosti knjižnic v tako kratkem času nemogoča in neizvedljiva. Takšne določbe običajno narekujejo izredne razmere in zelo upamo, da nam jih ni potrebno na ta način obravnavati.

Ne nazadnje pa predlog interventnega zakona ni podprt z nikakršnimi izračuni in podatki, kje bo pri takšnem »varčevanju« nastal prihranek in kolikšen ta prihranek bo, saj je za takšne izračune potreben čas, jasni pa morajo biti tudi postopki in cilji realizacije takšnih ukrepov. V Združenju splošnih knjižnic ocenjujemo, da bi združevanje knjižnic v velike zavode v prvih treh letih prineslo povišanje stroškov.

Še enkrat bi želeli poudariti, da se v splošnih knjižnicah zelo zavedamo finančne situacije, v kakršni smo v naši državi (kakšen je naš del odgovornosti za to, je seveda drugo vprašanje), in da moramo vsi racionalizirati oziroma zmanjšati porabo v javnem sektorju in javni upravi. Vendar je vse to zaman, če tega ne bomo počeli s premislekom, z argumenti, vsebinsko in tako, da bomo povzročali čim manj škode. Kako to počnemo v knjižnicah in kako se pri tem povezujemo in se bomo povezovali tudi v bodoče, pa smo opisali že zgoraj.

Takšni interventni zakoni, kot je predlagani, ne bodo rešili ničesar, oziroma bodo krizo še poglobili s povečevanjem stroškov, ki nastanejo pri takšnih spremembah, predvsem pa z ustvarjanjem nepotrebnega občutka izrednih razmer.

Lepo vas pozdravljamo.

Združenje splošnih knjižnic
Vesna Horžen, predsednica

V vednost:

- Ministrstvo za kulturo